

Ο ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΕΙΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ
ΚΑΙ Η ΑΓΡΑΜΜΑΤΟΣΥΝΗ ΤΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

‘Ο Παρνασσός χρόνια τώρα θεωρεῖται τὸ πιὸ σεβαστὸ φιλολογικὸ ἴδρυμα τῆς Ἀθήνας, καὶ προτοῦ γίνη ἡ Ἀκαδημία, οὐσιαστικὰ ἀν δχι τυπικά, ἀναπληροῦσε τὴν ἔλλειψη τῆς κρατικῆς φροντίδας γιὰ τὴν δημιουργία ἐνὸς ἐπίσημου καὶ συντηρητικοῦ πνευματικοῦ ὁργανισμοῦ.

‘Αν οἱ ἐπιθεωρησιογράφοι καὶ οἱ χιουμοριστές μας εἶχαν ὑποψιασθεῖ ὅτι μπορεῖ νὰ ὑπάρξει σάτιρα καὶ γιὰ πνευματικότερα ζητήματα καὶ πρόσωπα (ἐκτὸς ἀπὸ τὸ «σεκλέτισμα τοῦ Νῶνια», τὸν Κόλια καὶ τὸ Δελαπατρίδη), ὁ Παρνασσός θὰ μποροῦσε νὰ δώσει ἀφορμὴ γιὰ πνεῦμα ἀνωτέρας ποιότητας, μὲ τὶς πατροπαράδοτες συνήθειές του, μὲ τὴν προσήλωσή του σένα ἰδανικὸ «ντεμοντέ», μὲ τὴν κολλαριστὴ καὶ ἀρτηριοσκληρωμένη του ἔμφανιση, μὲ τὴν ἡρωϊκὴ αὐταπάρνηση τῶν ὁργανωτῶν τῆς σχολῆς «Διὰ τοὺς ἀπόρους παιδίας» καὶ τὴν ἡρωϊκότερη ἀνιοχὴ τῆς ἐπιτροπῆς τῶν διαγωνισμῶν του «διὰ πολὺ μικρὰ παιδία».

* * *

‘Υπάρχουν εὐτυχῶς ἀκόμη στὴν ‘Ελλάδα ἀνθρωποι «προπολεμικοὶ» (ἀφοῦ ἡ λέξη «μεταπολεμικὸς» κατάντησε, νὰ σημαίνει ἀγράμματος, κυνικός, ἀρριβίστας, ἡττοπαθῆς κ.τ.λ.) ἀνθρωποι ποὺ πιστεύουν στὴν ἀνάγκη μιᾶς ζωῆς λιγώτερο ὑλιστικῆς, ποὺ θέλουν νὰ μεταφυτέψουν καὶ στὸν τόπο μας ὅχι μονάχα τὶς εὔκολες καὶ διακοσμητικὲς ἀπολαύσεις τῆς Εὐρώπης, μὰ καὶ τὶς βαθύτερες ἐκδηλώσεις της, ἀνθρωποι ποὺ ἐλπίζουν σένα καλλίτερο αὔριο γιὰ τὸν τόπο μας, καὶ ποὺ δὲ διστάζουν νὰ θυσιάσουν γιαύτο, ἀκόμη καὶ χρήματα, τόσο, ποὺ θάλεγε κανεὶς ὅτι πρόκειται γιὰ ἥρωας προκατακλυσμαίους.

‘Ἐνας ἄπ’ τοὺς ἔλαχίστους αὐτοὺς εἶναι καὶ ὁ κ. Καλοκαιρινός, ἄπ’ τὸ ‘Ηράκλειο τῆς Κρήτης, ποὺ χρόνια τώρα τροφοδοτεῖ τὸ θεατρικὸ διαγωνισμὸ τοῦ Παρνασσοῦ, χωρὶς νὰ ἀποκαρδιωθεῖ, οὕτε ἀπὸ τὴν ἀνοησία τῶν ἔργων ποὺ ὑποβάλλονται, οὕτε, πρὸ παντός, ἀπὸ τὴν μετριότητα ἐκείνων ποὺ βραβεύονται.

Εύτυχῶς φέτος, τὸ προεδρεῖο τοῦ Παρνασσοῦ ἀπεφάσισε νὰ παραδεχθεῖ, δτι δὲν εἶναι ἀπαραίτητο νὰ εἶναι κανεῖς, οὔτε «πολιὸς γέρων» οὔτε καὶ καθηγητὴς τῆς ἀστρονομίας γιὰ νὰ κρίνει θεατρικὰ ἔργα, καὶ ἔβαλε καινούργιο αἷμα στὴν ἐπιτροπὴ τοῦ διαγωνισμοῦ· ἔτσι ἀπὸ τὰ φετεινὰ ἀναγνωστικὰ θύματα τοῦ θεσμοῦ αὐτοῦ ἦτον καὶ ὁ διευθυντής τῆς «Ἐστίας» Κος Ἀχ. Κῦρος, ποὺ ἡ κριτικὴ του «Ἐκθεση μᾶς χάρισε μισῆς ὥρας αὐθόρμητη δροσιά, βαθύστοχαστη σκέψη καὶ κυρίως κάτι ποὺ λείπει ἀπὸ παρόμοιες κρίσεις: Πολιτισμό.

Σᾶλλες πρωτεύουσες, θεατρικὸς διαγωνισμὸς θὰ ἐσῆμαινε: Ἀσφυκτικὴ κοσμοπλήμμυρα, συναγερμὸς τῶν διανοούμενων, συρροὴ γνωνικόκοσμου, πνετώδης ἀνυπομονησία, καὶ τρεξίματα καὶ μηχανορραφίες καὶ συστατικὲς ἐπιστολὲς ὑπουργῶν.... Οἱ θεατρικοὶ ἐπιχειρηματίες θὰ εἶχαν τρέξει μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς ἵσως, φέτος πιά, βρέθηκε ὁ «Νέος» ποὺ θὰ τοὺς δώσει τὶς «μεγάλες εἰσπράξεις». οἱ ἐκδόται θὰ τσακωνόταν γιὰ τὴ μονοπάληση τῆς πρώτης ἐκδόσεως τοῦ βραβευθέντος ἔργου· οἱ κριτικοὶ θὰ προσῆρχοντο ἀποφασισμένοι, ἐκ τῶν προτέρων, νὰ διαφωνήσουν μὲ τὴν ἀπόφαση τῆς ἐπιτροπῆς· οἱ φωτογράφοι θὰ εἶχαν φωτογραφήσει καὶ τὰ παπούτσια τοῦ τυχεροῦ τῆς ήμέρας· οἱ δημοσιογράφοι θὰ βιαζόταν νὰ πληροφορηθοῦν σὲ ποιὲς μάχες ἔλαβε μέρος ὁ προπάπτος του· οἱ μεγαλόσχημες πρωταγωνίστριες θὰ τοῦ ἔρριχναν μειδιάματα γεμάτα σύγκαταβατικὴ ἐπιείκεια καὶ ἀνεύθυνες ὑποσχέσεις καὶ οἱ θεατρινίτσες θὰ βιαζόταν νὰ τὸν συγχαροῦν «θεομὰ» γιὰ νὰ τοῦ ὑπενθυμίσουν δτι μπορεῖ νὰ τὶς ἐμπιστευθεῖ «ἔνα ρολάκι».... καὶ δλες αὐτὲς οἱ λίγο ἀνόητες μὰ τόσο ζωντανὲς ἐκδηλώσεις θὰ δημιουργοῦσαν τὸν ἀπαραίτητο θόρυβο γιὰ τὸ βάπτισμα ἐνὸς νέου συγγραφέως.

Στὴν προχθεσινὴ ἔօρτὴ τοῦ Παρνασσοῦ, τὸ ἀκροατήριο ἦτον ἀραιότατο. «Παρίσταντο» (ὅπως γράφουν οἱ κοσμικὲς στῆλες) οἱ τολμηρότεροι ἀπὸ τοὺς ἐπιδόξους τοῦ βραβείου, τὸ Προεδρεῖο τοῦ Παρνασσοῦ, ἡ Ἐπιτροπὴ τοῦ Καλοκαιρινείου, καὶ ἔλάχιστοι θεατρικοὶ συγγραφεῖς, ποὺ ἥλθαν «γιὰ γλέντι».

Οὔτε ἔνας κριτικός, οὔτε ἔνας ἐκδότης, οὔτε ἔνας διευθυντής περιοδικοῦ, οὔτε ἔνας θιασάρχης, οὔτε ἔνας ἥθοποιός, οὔτε ἔνας... δημοσιογράφος!!

Καὶ ἐπρόκειτο γιὰ βραβεῖο θεατρικοῦ διαγωνισμοῦ!!

Δὲν ξαίρω γιὰ ποιὸ λόγο, μὰ οἱ φιλολογικοὶ διαγωνισμοὶ στὸν τόπο μας θεωροῦνται κάτι ποὺ στερεῖται σοβα-

ρότητος. Θυμᾶμαι τὴ βαθύτατη ἀγανάκτηση ἐνὸς σοβαροῦ διηγηματογράφου ὅταν τοῦ ἔκαμα τὴν προσβολὴν νὰ τὸν ρωτήσω ἀν εἶχε στείλει διηγήματά του σὲ κάποιο διαγωνισμό, καὶ τὴ φράση ἐνὸς νέου θεατρικοῦ συγγραφέως γεμάτου ταλέντο : « Ἡδη εἶναι ἀμφίβολο ἀν θὰ βρεθεῖ θίασος νὰ μοῦ παῖξει τὰ ἔργα μου. Θέλετε νὰ χάσω κάθε ἐλπίδα πέρνοντας βραβεῖο σὲ διαγωνισμό ; »

Καὶ σᾶς βεβαιώνω πῶς δὲν ἦτον οὕτε ἀπὸ τοὺς « νεαροὺς » ποὺ τοὺς ἀρέσει νὰ κάνουν εὔκολο πνεῦμα, οὕτε ἀπὸ τοὺς « μπλαζὲ » ποὺ δὲν πιστεύουν καὶ δὲ σέβονται τίποτε.

Τὸ ὅτι ὅλα εἶναι σχετικά, εἶναι μιὰ ἀλήθεια τόσο παληά, ὅσο καὶ ἡ ἀνθρώπινη σκέψη, ἀδιάφορο ἀν ἡ ἐπιστημονικοποίηση τὴν ἔκαμε νὰ χρονογεῖται ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ βιβλίου τοῦ Ἀϊνστάϊν.

Θάταν παράλογο νὰ ζητήσουμε ἀπὸ τοὺς μακρινοὺς καὶ ἀμφίβολους ἀπογόνους τοῦ Αἰσχύλου καὶ ἀπὸ τοὺς ἀναμφισβήτητους κληρονόμους τοῦ Τιμ. Ἀμπελᾶ νὰ γράψουν ἀριστουργήματα. Ὁπωσδήποτε ὅμως, δὲ θάταν ὑπερβολὴ νὰ ἀπαιτήσεις ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς (ποὺ παρουσιάζονται μὲ ἀξιώσεις σ' ἔνα διαγωνισμὸ) νὰ εἶναι πληροφορημένοι ὅτι ὑπάρχουν καὶ ἄλλες χῶρες, ὅπου ἀν δὲν « ἀνθεῖ φαιδρὰ πορτοκαλέα » ἀνθεῖ τοὐλάχιστο κάποια μεστωμένη σκέψη, καὶ εἶναι βαθειὰ οἰζωμένη κάποια συνείδηση τῶν ὑποχρεώσεων τοῦ συγγραφέως καὶ πρὸς τοὺς συναδέλφους του ποὺ προηγήθηκαν καὶ πρὸς ὅσους μέλλουν νάκουλου θήσουν. (Αἱ ὑποχρεώσεις πρὸς τὸ θεατριζόμενο καὶ ἀναγνωστικὸ κοινό, ἀποτελοῦν ἄλλο κεφάλαιο, ἐντελῶς ἔχωριστό).

Ἡ ἄγνοια, πολλὲς φορὲς εἶναι ὁ δημιουργὸς τῶν καινούργιων δρόμων, τῆς ἀλογάριαστης τόλμης, τῆς ἀπαραίτητης αἰσιοδοξίας καὶ αὐτοπεποιθήσεως, εἶναι ὁ μεγαλουργὸς ἐμψυχωτῆς τῆς νεότητας, γιατὶ ὁ σκεπτικισμὸς θὰ τὴν ὀδηγοῦσε στὴν ἀρνηση καὶ ἡ πρώιμη γνώση στὴ νέκρωση κάθε αὐθόρμητης δημιουργίας. Μὰ πάλι, τὸ « θάρρος τῆς ἄγνοίας » τῶν συγγραφέων μας, ξεπερνᾶ τόσο τὰ ὅρια τοῦ νοητοῦ, ποὺ μονάχα ὡς συντελεστῆς μετριότητας μπορεῖ νὰ χρησιμέψει.

Ἡ ἐποχὴ μας, δὲν εἶναι ἐποχὴ διαισθήσεων. Καὶ οἱ πιὸ ἐλεύθερες Τέχνες, κι' οἵ πιὸ αὐθόρμητες δημιουργίες εἶναι ὑποχρεωμένες νὰ μὴν ἀγνοήσουν τὰ συμπεράσματα τῆς ἀνθρώπινης προσπάθειας, πρέπει νὰ περάσουν ἀπὸ τὸν ἔλεγχο τοῦ νοῦ, γιατὶ ἄλλοιως εἶναι καταδικασμένες ἢ ν' ἀποκνέουν τὴ μούχλα τοῦ κακότεχνου ἀναμασήματος, ἢ

νάχουν τὴν προχειρότητα τοῦ παιδαριώδους μοντερνισμοῦ.

Εἶχα τὸ ἀτύχημα, ὅταν στὰ 1926 διηγόμηνα στὸ Θέατρο Κυβέλης τὸν θίασο τῶν «Νέων» νὰ δέχομαι καθημερινῶς «ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς βαρβάρου Κολχίδος» θεατρικὰ χειρόγραφα.

Ἡ Ἀθήνα, ὁ Πειραιεὺς καὶ τὰ περίχωρα, ἡ Πελοπόννησος, ἡ Μακεδονία καὶ τὰ νησιά, ἡ Ρουμανία, ἡ Αίγυπτος καὶ ὅλαι αἱ χῶραι ὅπου ὑπάρχει Ἑλληνόφωνος πληθυσμός, εἴχαν πληροφορηθεῖ ὅτι κάπου ὑπῆρχε ἔνας εἴλωτας στὸν δόποιο διὰ τῶν P. T. T., τῶν φίλων, ἢ καὶ αὐτοπροσώπως, μποροῦσαν να πευθύνουν τὰ θεατρικά τους πρωτόλεια. Σὲ διάστημα ἐξ μηνῶν ἔλαβα 267 χειρόγραφα, ἔαγρού πνησα διαβάζοντας τὰ μισά, ἐπείσθηκα ἀπὸ γνωστοὺς ἢ ἀπὸ τὴν κατάσταση καὶ ἀνέβασα τὰ 5-6, δυσαρεστήθηκα μὲ ἀρκετοὺς φίλους, πολλαπλασίασα τὴν λεγεῶνα τῶν ἔχθρῶν, δέχθηκα τὸ λούσιμο τῆς κριτικῆς γιὰ τὴν «ἔλλειψη γούστου καὶ τὴν ἐπιπολαιότητα τοῦ δραματολογίου», καὶ ὅταν ἔληξε τὸ μαρτύριο τῆς περιόδου ἐκείνης καὶ μὲ τὴν ἥσυχία μου διάβασα καὶ τὰ ἄλλα μισά, ἐπείσθηκα γιὰ ἔνα πρᾶμα: «Οτι ὁ Ρωμηὸς εἶναι ὁ εὐτυχέστερος ἄνθρωπος τῆς σφαίρας μας.

Πόση αὐτάρκεια τοὺς κατεῖχε ὅλους! Πόσο εὔκολα πόσο ἀπλᾶ, πόσο στρωτὰ ἦταν γιαῦτοὺς καὶ τὰ συναισθήματα, καὶ οἱ ὅρμες, καὶ οἱ σκέψεις μας, καὶ ὅσα λέμε, καὶ ὅσα κάνουμε, καὶ ὅσα δὲν ἔξωτερικεύουμε! Πόσο ἀπλᾶ ἦσαν στὰ παιδιάστικα μάτια τους καὶ ὁ θάνατος, καὶ ἡ Δόξα, καὶ ἡ Ζωὴ.....

... Καθένας ἀπὸ τοὺς 267 συγγραφεῖς, στὴν ἐπίσκεψη ἢ στὸ εὐγενικὸ σημείωμα ποὺ συνώδευε τὸ ἔργο του φαινόταν πεπεισμένος ὅτι αὐτὸν περίμενε τὸ Ἑλληνικὸ Θέατρο γὰ νὰ ν' ἀναστηθῇ «ώς ὁ φοῖνιξ ἐκ τῆς τέφρας του», καθένας πίστευε πὼς μ' αὐτὸν θάρχιζε καὶ θὰ τελείωνε (γιατὶ ὅχι;) τὸ καινούργιο θέατρο, καθένας βάζοντας στὸ στόμα τῶν ἥρωών του τὶς φρικτότερες ποινοτοπίες καὶ περινόντας πλαϊ ἀπὸ ἔξαντλημένα πιὰ προβλήματα, εἶχε τὸ ὄφος τοῦ προδρόμου, ποὺ δημιουργεῖ τούλαχιστο νέα κοσμοθεωρία, ἀρκετοὶ ἀπ' αὐτοὺς εἴχαν βάλει πρώην γιὰ τὴν κατάκτηση τῆς διεθνοῦς σκηνῆς, ἐλάχιστοι μὲ συγκατάβαση, παραδεχόταν πὼς καὶ ἡ Γαλλία ἔχει μερικοὺς «ἄλλ' ἐπιπολαίους» συγγραφεῖς, καὶ ἀκόμη λιγώτεροι εἴχαν ὑποπτευθεῖ (ἐκτὸς ἀπὸ ἀμυδρὰν ἀνάγνωσιν καταλόγου βιβλιοπωλείων) πὼς τὴν ἵδια ἐποχὴ ἔνας Shaw, ἔνας Lennormand, ἔνας Hazenklever, ἔνας Pirandello, ἔνας Dostoevsky συ-

ντάραζαν τὴν Εὐρώπη καὶ τὴν Ἀμερική. Καμμιὰ ἐπίγνωση τοῦ ἀκατάσχετου δργασμοῦ τῆς παγκόσμιας διανόησης. Καμμιὰ ἵδεα τῆς ἐργασίας ποὺ χιλιάδες συγγραφεῖς ἐπετέλεσαν, φθείροντας τὴ φαιὰ οὐσίᾳ τοῦ ἔγκεφάλου τους, καμμιὰ συνειδητὴ ἐπιθυμία τοῦ καλλίτερου, καμμιὰ ἀνησυχία, καμμιὰ ἀναζήτηση καὶ πρὸ παντός... πρὸ παντὸς καμμιὰ ἀμφιβολία...

Καὶ φαίνεται πὼς ἀπὸ τὰ 1926 ἡ κατάσταση δὲν καλλιτέρεψε. Ἡ εἰσηγητικὴ ἔκθεση τοῦ Κου Ἀχ. Κύρου δὲ μᾶς δίνει καμμιὰ ἐλπίδα.

“Αν φέτος στάλθηκαν μόνον 20 ἔργα, στὸν Παρνασσό, εἶναι γιατὶ ἀκολουθῶντας μιὰ σοφώτατη πρόταση τοῦ Κου Νικ. Λάσκαρη, ὁ διαγωνισμὸς περιωρίσθηκε στὶς κωμωδίες. Ἄλλ” ἀπὸ τὰ εἴκοσι αὐτὰ ἔργα ἐκτὸς ἀπὸ τὰ δύο ποὺ βραβεύθηκαν, τὰ δέκα πέντε ἦταν ἀσυζητητεὶ γιὰ πέταμα καὶ ἀπὸ τὰ ὑπόλοιπα τρία, τὸ ἔνα ἔχωριζε γιὰ τὸν διασκεδαστικώτατό του πρόβολο (εἴδος μαθήματος πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν περὶ τῶν κανόνων καὶ προσόντων τῆς κωμωδίας) ὁ δροῦος φαίνεται ἦτον τὸ μόνο κωμικὸ μέρος τῆς κωμωδίας αὐτῆς, καὶ τὰ ἄλλα δύο γιατὶ στοιχίζουν μίαν ἀντιπαθητικὴ ἐπικαιρότητα: Τὸν Ἀγῶνα τῆς Γυναικας.

Αὐτὸ δέδωσε ἀφορμὴ στὸ διεύθυντὴ τῆς «Ἐστίας» νὰ ξεσπαθώσει ἄλλη μιὰ φορὰ ἐνάντια στὶς γυναικες ποὺ θέλουν νὰ ξεισωθοῦν μὲ τὸν ἄνδρα.

Μὰ στὸ τέλος τιμωρήθηκε σκληρά, γιατὶ ἀναγκάσθηκε νὰ βραβέψει ἔργα δύο γυναικῶν ποὺ ξεπέρασαν τοὺς ἄνδρες.

Τὸ πρῶτο: «Τὰ στοιχήματα» τῆς Κας Μητσοτάκη καὶ τὸ δεύτερο τό: «Πῶς παντρεύονται» τῆς Δος Ιωάννας Μπουκουβάλα.

ΕΛΕΝΗ ΧΑΛΚΟΥΣΗ

‘Αθήνα Μάιος 1930